

Porez naš svakidašnji: Znamo li uopće zašto ga plaćamo?

25. STUDENOGA 2022.

Pexels

Tema svakodnevnih razgovora, osobito sada u vrijeme poskupljenja, inflacije i uvođenja eura, svakako je porez i to često kao javni neprijatelj broj jedan. Uz sve izdatke koji „pritišću“ sa svih strana, tu je još i porez kojeg plaćamo, po mišljenju mnogih, za apsolutno sve. Učestalila se već izreka „dobro da nam još i porez na zrak ne uvedu“ što dovoljno govori o tome koliko su nam porezi mrski pa možda čak i najgori izdatak za koji moramo izdvojiti dio novca kojeg ionako nedostaje. No zašto zapravo svi toliko mrzimo poreze? Žalite li za novcem koji ste potrošili u trgovini ili s kojim ste platili putovanje? Žalite li za novcem koji izdvojite za novi automobil? Vjerojatno ne jer ste za njega dobili izravnu protučinidbu. Ako se realno sagleda situacija u kojoj je novac utrošen i kada se u obzir uzme omjer uloženog i dobivenog, ne žalimo baš previše jer svjesni smo da kako bismo dobili ono što želimo, to moramo i platiti. Upravo to razlog je zbog kojega ne volimo poreze. Zato što plaćanjem poreza ne dobivamo nikakvu izravnu protučinidbu. Isto tako, porezi predstavljaju prisilna davanja i njihovo plaćanje nije moguće izbjeći. Zbog svega toga izuzetno su nam mrski, no ipak bez njih ne bi mogli!

POREZI NAM TREBAJU JER BEZ NJIH NE MOŽEMO

Kada ne bi plaćali poreze, odnosno kada oni ne bi postojali, bismo li svi imali priliku ići u školu i na fakultete? Bismo li svi mogli pozvati policiju u trenutku kada je naša sigurnost dovedena u pitanje ili kada nam jednostavno smeta preglasna glazba kod susjeda? Bismo li svi mogli pozvati hitnu kada je naše zdravlje ugroženo? Bismo li mogli proljetno popodne ili toplu ljetnu večer provesti u lijepo uređenom parku? Ne! Vjerojatno bi sve navedene usluge mogli koristiti oni koji bi to mogli platiti. A koliko je takvih? I kolika je zapravo cijena svega navedenoga, može li se uopće izračunati cijena ovakvih usluga? Nezamislivo je pa čak i nemoguće, zato se sve to i objedinjuje pod jednim zajedničkim nazivom. Sve su to javne potrebe! Svi ih u određenom trenutku trebamo ili možemo zatrebati i zato svima moraju biti na raspolaganju. A da bi to bilo moguće potrebno je financirati javne potrebe.

PEXELS

NERAZUMIJEVANJE SUSTAVA JAVNIH POTREBA

Teško je u Hrvatskoj pronaći bilo koju pozitivnu konotaciju vezanu uz porez što npr. za države Skandinavije nije nikako slučaj. Često se od Šveđana može čuti kako je porez „blago“, smatraju ga možda visokim, ali gledaju na njega kao na ulaganje. Svjesni su da im visoki porezi osiguravaju i visoki životni standard, za razliku od nas koji poreze smatramo neprijateljem broj jedan, a krivca za loše funkcioniranje sustava jednostavno treba tražiti drugdje. Jako je malo onih koji razumiju funkcioniranje sustava javnih potreba, uglavnom to shvaćaju oni koji se tim temama bave – ekonomski i porezni stručnjaci, a svi ostali, oni kojih se porezni sustav najviše i tiče – porezni obveznici, uglavnom na pitanje „zašto plaćate porez?“ ili ne znaju odgovor ili s prijezirom pričaju o njima. Upravo zbog toga kroz nekoliko članaka pokušat ćemo na jednostavan i svima razumljiv način pokušati objasniti način funkcioniranja sustava. Kroz temu „Financijska

pismenost – test na kojem često padamo“ nastojat će se obraditi tema financijske pismenosti kroz osnovne ekonomske elemente poput poreznog sustava čiji smo dionici, a o kojemu često ne znamo gotovo ništa, osim da se porez mora platiti. Također, teme štednje, investicija i potrošnje kao makroekonomskih pokazatelja nastojat će se prikazati na jednostavan i svima razumljiv način.

PEXELS

Upravo u ovom uvodnom članku objašnjavamo ulogu poreza u hrvatskom poreznom sustavu i ulogu poreznih obveznika. Kada bi se na jednostavan način pokušalo definirati poreze, onda bi se moglo reći da oni podrazumijevaju prisilna davanja državi za koja se ne dobiva izravna protučinidba, a obilježavaju ga sljedeće karakteristike: prisilnost, izvedenost, nepovratnost, odsutnost neposredne naknade, nedestiniranost, ubiru se u javnom interesu i ubiru se u novčanom obliku. Jedini je to način da se podmire javne potrebe o kojima je ranije bilo riječi i da država osigura donekle dostojan život svojim građanima u vidu zdravstvene zaštite, obrazovanja, kulture i dr. Tako ciljeve oporezivanja možemo podijeliti na fiskalne (podmirivanje javnih potreba) i nefiskalne (ekonomski, zdravstveni, redistribucijski, demografski, okolišni i drugi). Dakle, poreze plaćamo da bismo imali osigurane uvjete za život. Ali onda se dolazi do problema drugačije prirode, a to je alokacija prikupljenih sredstava, visina pojedinih poreznih stopa, porezni oblici i sl. Da, činjenica je da teorija i praksa nisu usklađene i da razloga za nezadovoljstvom poreznih obveznika ima, ali krivca zbog toga ne možemo tražiti u porezima već u načinu provođenja porezne politike. Kada bismo svi razumjeli način na koji bi jedan sustav trebao funkcionirati i kada bi se porezna politika provodila tako, vjerojatno ne bi dolazilo do crne ekonomije, utaje poreza i različitih prijevara kojima svjedočimo svakoga dana jer bi tada porezni prihodi vjerojatno bili utrošeni u pravu svrhu.

U prvom članku otvorili smo temu financijske pismenosti u Hrvata kroz pojašnjavanje sustava financiranja javnih potreba, odnosno funkcioniranje poreznog sustava.

Ostale analize financijske (ne)pismenosti, istraživanja i činjenice donosimo u nastavku serijala.

(www.icv.hr, Ivana Vidas, foto: Pexels)

Članak je napisan u okviru programa poticanja novinarske izvrsnosti Agencije za elektroničke medije. Dio je cjeline „Financijska pismenost: test na kojem često padamo“